

Luottavaiset suomalaiset? Kuluttajien näkemykset ruoan turvallisuudesta

Eurooppalaisittain tarkastellen suomalaiset luottavat ruoan turvallisuuteen. Kuusi kymmenestä kuluttajasta suhtautuu ruoan turvallisuuteen luottavaisesti. Suomessa ei ole sellaista kuluttajajoukkoa, joka luottaisi ruoan turvallisuuteen vain hyvin vähän tai ei lainkaan. Kuluttajat liittävät ruokaan kuitenkin myös ongelmia, joista erityisen vakavana pidetään epäterveellisiä ruokailutottumuksia ja allergioita. Käsitteisiin erilaisten ruokien ja elintarvikkeiden turvallisuudesta vaikuttavat niiden raaka-aineet, tuotantotapa, jalostaminen, terveellisyys ja tuttuus. Luottamukseen liittyvät myös näkemykset koko elintarvikeketjun toiminnasta. Tulokset ovat peräisin Kuluttajatutkimuskeskuksessa valmistuneesta tutkimuksesta, jossa tarkasteltiin kuluttajien luottamusta ruoan turvallisuuteen.

Tutkimusta varten haastateltiin puhelimitse 1 207 iältään 18–79-vuotiasta suomalaista. Samanlainen kysely on toteutettu aikaisemmin osana Consumer Trust in Food -tutkimushanketta kuudessa Euroopan maassa; Isossa-Britanniassa, Italiassa, Norjassa, Portugalissa, Saksassa ja Tanskassa. Suomen tuloksia verrattiin soveltuvin osin muiden maiden tuloksiin.

Kaikkien elintarvikkeiden turvallisuuteen ei luoteta

Esimerkkelintarvikkeista kuluttajat pitivät turvallisimpina tuoreita kasviksia ja hedelmiä sekä luomunaudanlihaa. Eniten he epäilivät geenimuunnettujen tomaattien, pikaruoan ja säilyketomaattien turvallisuutta. Näyttää siltä, että elintarvikkeen tuoreus, terveellisyys, tuttuus ja mielikuva ”luonnollisuudesta” tekevät monista elintarvikkeista kuluttajien mielessä turvallisen. Epäterveellisyys, jalostaminen ja uusi tuotantoteknologia taas voivat heikentää ruoan turvallisuutta. Edellä mainitut asiat painottuvat kuitenkin eri tavoin erilaisissa elintarvikkeissa. Esimerkiksi vähärasvaisia tuotteita pidetään kehittyneestä teknologiasta ja jalostamisesta huolimatta turvallisina. Ne ilmeisesti mielletään osaksi terveellistä ja suositeltua ruokavaliota.

Epäterveelliset ruokailutottumukset huolettavat

Seitsemän kymmenestä kuluttajasta arvioi ruoan turvallisuuden ja terveellisuuden parantuneen viime vuosikymmeninä. Myös ruoan maun ja laadun katsottiin kohentuneen tai ainakin pysyneen ennallaan. Silti ruokaan liitettiin ongelmia. Kolme neljästä kuluttajasta piti vakavana ongelmana epäterveellisiä ruokailutottumuksia ja lähes yhtä moni allergioita. Myös hullun lehmän tauti, geenitekniikalla muunnellut elintarvikkeet, torjunta-aineiden käyttö, ruokamyrkytykset, elintarvikkeiden lisäaineet, tuotantoeläinten hyvinvointi ja ruoan liian korkeat hinnat huolestuttivat yli puolta kuluttajista.

Elintarvikeketjun toimijoihin luotetaan

Luottamus näyttää kasautuvan. Ne, jotka luottivat ruoan turvallisuuteen, luottivat muita enemmän myös elintarvikeketjun toiminnan laatuun ja muihin ihmisiin. Kuluttajat luottivat eri tavoin erilaisiin toimijoihin ja tuotteisiin. Ruoan turvallisuuden kannalta tärkeimpinä toimijoina pidettiin tutkijoita ja kuluttajajärjestöjä. Kuvitellussa ruokaskandaalitalanteessa kuluttajat luottaisivat eniten kuluttajajärjestöjen, elintarvikealan asiantuntijoiden ja viranomaisten rehelliseen tiedottamiseen ja vähiten poliitikkoihin sekä markkinatoimijoihin; maataloustuottajiin, kauppaketjuihin ja elintarviketeollisuuteen. Puolet kuluttajista koki itsellään olevan vähemmän vastuuta ruoan turvallisuudesta kuin viranomaisilla. Lähes yhtä monen mielestä vastuu ruoan ravitsevuudesta oli ennemminkin teollisuudella kuin kuluttajilla itsellään.

Suomalaiset Euroopan mittakaavassa luottavaisia

Naiset suhtautuivat ruoan turvallisuuteen miehiä epäilevämmiin ja he pitivät ruokaan liittyviä ongelmia vakavampina kuin miehet. Nuoremmat pitivät vanhempiin verrattuna turvallisempina etenkin niitä ruokia, joiden turvallisuus muuten herätti eniten epäilyksiä. Eurooppalaisittain suomalaiset ovat suhteellisen luottavaisia. Suomessa eri toimijoiden rehelliseen tiedottamiseen mahdollisessa ruokaskandaalitalanteessa luotettiin enemmän, ruoan laadun nähtiin menneen parempaan suuntaan ja useat elintarvikkeet arvioitiin turvallisemmiksi kuin muissa tutkimuksessa mukana olleissa maissa keskimäärin. Suhtautumisessa ruoan turvallisuuteen Euroopan voi katsoa jakautuvan luottavaiseen pohjoiseen ja epäilevään etelään.

Lisätietoja

Tutkija Sanna Piironen, puh. (09) 7726 7711, sanna.piironen@kuluttajatutkimuskeskus.fi, tutkimuspäällikkö Johanna Mäkelä, puh. (09) 7726 7725, johanna.makela@kuluttajatutkimuskeskus.fi, tutkija Mari Niva, puh. (09) 7726 7760, mari.niva@kuluttajatutkimuskeskus.fi.

Julkaisu

Sanna Piironen, Johanna Mäkelä, Mari Niva. Luottavaiset suomalaiset? Kuluttajien näkemykset ruoan turvallisuudesta. Kuluttajatutkimuskeskuksen julkaisuja 4/2004. Julkaisu on luettavissa ja tulostettavissa osoitteessa: <http://www.kuluttajatutkimuskeskus.fi/ajankohtaista>.